

TANKER OM IT

Årgang 4 nr. 14

10. oktober 2007

Nyhedsbrev om IT management

Indhold

Hvem har lavet sproget? 1

Hvem har lavet sproget?

Som konsulent er jeg dybt afhængig af sproget. Det er jo sådan set mit eneste værktøj. Hvor kommer det fra? Er der faktisk nogen, der har sat sig ned og defineret en grammatik og lavet en ordbog?

Ja, i hvert fald i to tilfælde: Esperanto, som de fleste nok har hørt om og Volapyk.

Volapyk er faktisk et sprog og ikke blot et andet ord for vrøvl.

Men det er jo kunstige sprog.

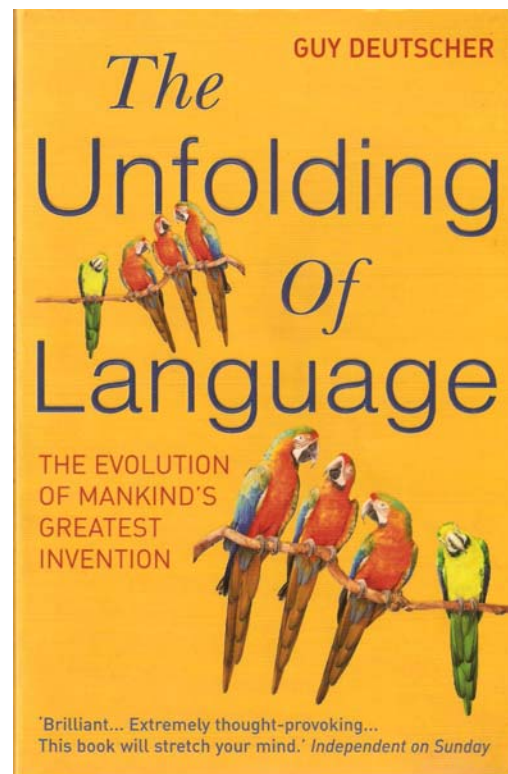
Det er mere end 1000 sprog, der åbenbart ikke er opstået på den måde.

De fleste af os bekymrer os mere om, hvor det er på vej hen.

Det lyder måske lidt tørt, men det behøver det så sandelig ikke at være.

Hvis man vil vide mere om, hvordan sproget lever, finde man næppe nogen mere spændende bog end

"The Unfolding of Language" af Guy Deutscher.

Guy Deutscher: "The Unfolding of Language"
Arrow Books 2005. ISBN-13: 978 0099 460251.

(Fortsættes på side 2)

pof@pof.dk
www.pof.dk

P. O. Frederiksen

Tidligere numre af "Tanker om IT" kan hentes på: <http://www.pof.dk/udgivelser.html>

Hvem har lavet sproget? (fortsat)

(Fortsat fra side 1)

Han viser med hundreder af eksempler fra rigtig mange sprog, hvordan de samme tendenser, som vi selv kan høre – og se - i sproget i hverdagen, har været gældende over hele jordkloden i årtusinder.

Der er tre hovedkræfter, der præger sprogets egenskaber:

Mundtlig dovenskab nedbryder

Den mundtlige dovenskab kender vi alle. Hver jul synger vi: "Mo-der er i kø-ke-net", men hvis vi siger det til daglig, lyder det mere som: "Moer eri køgnet". Derved sparer vi mange anstrengelser. Det er nemlig meget nemmere at sige "G" end "K". Det kræver simpelthen mindre bevægelser i munden og mindre lufttryk, så derfor gør vi det, og derfor siger vi også d i stedet for t, når vi kan slippe af sted med det; det kan vi først og fremmest, når det står sidst i ordet ("sids i ored").

Tilsvarende med "Mo-der", der kræver at man fører tungen helt frem til tænderne. Lader man være med det, får man "Moer". Man kan endda droppe e'et, så det bliver til "Mor" eller "Moå", men det ville vi da aldrig kunne finde på - eller hvad?

Guy Deutcher har undervist på universitet i Danmark, og han bruger et herligt eksempel i bogen: Han havde store vanskeligheder med til at synge med på:

De hele æ' fo'a're e'er å a' de' æ' mey

Det hele er forandret eller og at det er mig – på fynsk altså. De må være frygteligt dovne de fynboer, når de dropper alle de konsonanter! *Dieg somås ander!* (De er ikke som os andre).

Ønske om gennemslagskraft fornyer

Gennemslagskraften får vi primært gennem brug af metaforer, dvs. ved at sammenligne noget med noget helt andet. Grænsen mod

Sovjetunionen blev af Churchill kaldt et "Jerntæppet", og det slog igennem. Selv kender vi udtryk som "kanon", "fed" og – for de lidt ældre - "labe", men vi kender det også fra helt dagligdags ord. "Opdage" f. eks. kommer fra op og dag, så når noget kommer for en dag, kommer det *op i dagen*.

Vi bruger også kroppen til at beskrive ting. Her er et par eksempler fra udlandet:

Albansk:

Ne bark të javës: I maven ugen (midt i ugen)

Ungarsk:

Bel-ügy-minisztérium: Indvolde sager ministerium (Indenrigsministeriet)

Dansk:

I hjertet af byen: I centrum - vi blander nemlig også gladelig tid og rum sammen:

(Fortsættes på side 3)

Hvem har lavet sproget? (fortsat)

(Fortsat fra side 2)

I stuen	I år
Før skoven	Før jul
Til byen	Til sommer
Inden for murene	Inden for en time
Efter svinget	Efterhånden

Behov for regler laver grammatik

Behovet for regler medfører, at alle uregelmæssigheder forsvinder efterhånden. Uregelmæssige ord generer os, og vi laver derfor ord, som passer ind i det mønster, vi kan se andre steder i sproget. *Brak* er stort set blevet erstattet af *brækkede*, *svor* af *sværgede* og *svang* af *svingede*. Det sidste er et eksempel på såkaldt transitive verber. Om vejen har det altid heddet *svingede*. Det var *sværdet*, man *svang*. Den *vej* går det også med *Lægge* og *Ligge*. *Hønen* kan endnu ikke *ligge æg*, men det kan den godt *ligge mærke* til.

På Djursland siger børnene ikke mere "*Den anden*", for alle de andre ordenstal ender jo på "e" (første, tredje, femte etc.), så derfor må det jo hedde "*Den andende*" – det er bare logisk.

Rosettastenen viser sprogets historie

Et helt særligt kapitel er de semitiske sprog (arabisk, hebraisk etc.). Der skelner man skarpt mellem funktionen af konsonanter og vokaler. Mange ved sikkert, at Jehova og Jahve faktisk kommer af det samme skrevne ord (*Jhv*), men det går langt videre. Typisk vil en kombination af tre konsonanter angive et begreb, der så modificeres ved at sætte 2 eller flere vokaler ind i ordet. Sammensætningen *s-l-m* på arabisk angiver at være omgivet af fred, og på hebraisk betyder *[s]-b-t* hvile. (Udtalen af *[s]* er nærmest *sh*.) Vokalkombinationen *ʔaʔaʔa*, hvor *ʔ* er en konsonant angiver 3.de person i datid, så *[s]abat* betyder altså: *Han hvilede*. Tilsvarende betyder *na[s]bit*: *Vi vil stoppe det*, en udtalelse, der kan høres blandt strejkende arbejdere.

Dette komplekse og sofistikerede system

(Fortsættes på side 4)

Hvem har lavet sproget? (fortsat)

(Fortsat fra side 3)

synes umuligt at kunne være opstået ved blot de kræfter, der er nævnt ovenfor, men det lykkes Guy Deutcher at vise, at det er faktisk nøjagtigt, hvad der er sket.

rende med journalisterne på TV-avisen. Den bog ændrede virkelig min opfattelse af menneskets mest fantastiske opfindelse:

sproget.

Sprog er sjovt

Sproget er en forunderlig mekanisme. Ordet "boulevard" lyder jo meget fransk, men det er faktisk et godt nordisk ord. Det stammer fra to ord: *bul* og *wirke*, træstamme og værk, altså bolværk. Det blev også brugt om palisader og kom med vikingerne til England, hvor det blev til *bulwark*, en fæstningsmur. Det kom videre til Frankrig, hvor man senere nedlagde befæstningerne og fik plads til fine, brede gader, boulevarder. Og sådan kom ordet tilbage til os, medens f. eks. "Vester Voldgade" blev herhjemme og faktisk betyder det samme. Sproget er sandelig fascinerende!

Jeg har altid været fængslet af sproget, og jeg har også været lidt bekymret over "de unges slette sprog", men efter at have læst denne bog, er jeg blevet langt mere overbæ-

Gengivelse, fordeling og kopiering tilladt med kildeangivelse.

Telefon: 20 11 40 74

E-mail: pof@pof.dk

Firmaadresse:

Østervangsvej 2

8400 Ebeltoft

Besøg

www.pof.dk

Hvad kan jeg hjælpe jer med?

- Ønsker I at opnå en bedre udviklingsproces?
- Står I overfor at skulle gennemføre omfattende ændringer?
- Ønsker I at få bedre overblik over jeres effektivitet?
- Er der et projekt, der er kommet i farezonen?
- Er der noget i jeres organisation, der bare ikke fungerer?
- Står I foran vanskelige forhandlinger?

Så kan jeg nok bidrage til løsningen.